

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS DOM

Mål nr
1959-19

meddelad i Stockholm den 2 december 2019

KLAGANDE

AA

Ombud: Jurist Elin Schoeman
Humana Assistans AB
Box 184
701 43 Örebro

MOTPART

Allmänna ombudet för socialförsäkringen
103 51 Stockholm

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Kammarrätten i Jönköpings dom den 15 februari 2019 i mål nr 341-18

SAKEN

Assistansersättning

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta förvaltningsdomstolen avslår överklagandet.

BAKGRUND

1. En person som på grund av stora och varaktiga funktionshinder behöver hjälp med s.k. grundläggande behov kan från kommunen få biträde av en personlig assistent eller ekonomiskt stöd till skäligen kostnader för sådan assistans. Om behovet av

Dok.Id 210139

Postadress
Box 2293
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls torg 13

Telefon
08-561 676 00
E-post:
hogstaforvaltningsdomstolen@dom.se
www.hogstaforvaltningsdomstolen.se

Telefax
08-561 678 20

Expeditionstid
måndag–fredag
08:00–16:30

DOM

Mål nr
1959-19

hjälp med sådana behov uppgår till i genomsnitt mer än 20 timmar i veckan har denne rätt till statlig assistansersättning.

2. Alla behov som kan anses viktiga för en person utgör inte grundläggande behov, utan dessa behov är uttömmande angivna i lagstiftningen. Till grundläggande behov räknas t.ex. hjälp med måltider, att klä av och på sig och, som är aktuellt i detta mål, hjälp med den personliga hygien. Sedan den 1 november i år har hjälp med andning tillkommit som ett grundläggande behov.
3. Om man väl anses ha behov av personlig assistans för sina grundläggande behov, så kan man även ha rätt till sådan assistans för andra personliga behov, t.ex. motion, fritidsaktiviteter och kulturupplevelser. För att få statlig assistansersättning för sådana andra personliga behov, krävs att de grundläggande behoven i genomsnitt uppgår till mer än 20 timmar i veckan.
4. Försäkringskassan beviljade AA assistansersättning med cirka 100 timmar per vecka. Av dessa timmar avsåg 20 timmar och 28 minuter grundläggande behov, varav 2 timmar och 20 minuter, eller 20 minuter per dag, avsåg sminkning.
5. Allmänna ombudet för socialförsäkringen överklagade beslutet till Förvaltningsrätten i Jönköping och yrkade att det skulle upphävas och att förvaltningsrätten skulle förklara att AA inte har rätt till statlig assistansersättning. Allmänna ombudet ansåg att sminkning inte ingår i det grundläggande behovet personlig hygien och att tidsåtgången för hennes grundläggande behov därför understeg 20 timmar i veckan i genomsnitt. Även AA överklagade Försäkringskassans beslut.
6. Förvaltningsrätten ansåg att hjälp med sminkning är ett grundläggande behov. Domstolen anförde bl.a. att den allmänna betydelsen av begreppet personlig hygien även innefattar åtgärder som vidtas för att stärka den egna självkänslan eller grupptillhörigheten såsom att sminka sig. Förvaltningsrätten – som inte heller fann skäl att göra någon annan bedömning än Försäkringskassan avseende AA andra grundläggande och personliga behov – avslög överklagandena.

7. Allmänna ombudet överklagade till Kammarrätten i Jönköping, som upphävde underinstansernas avgöranden och förklarade att AA inte hade rätt till assistansersättning. Enligt kammarrätten utgör sminkning inte ett sådant basalt behov som ingår i det grundläggande behovet personlig hygien. AA behov av personlig assistans för de grundläggande behoven översteg därför inte i genomsnitt mer än 20 timmar i veckan.

YRKANDEN M.M.

8. AA yrkar att Högsta förvaltningsdomstolen ska upphäva kammarrättens avgörande och fastställa förvaltningsrättens dom samt anför bl.a. följande. En restriktiv tolkning av begreppet personlig hygien skulle innebära att all hygien, som inte är högst basal, inte omfattas av de grundläggande behoven. En sådan strikt tolkning riskerar att inskränka hjälp med den personliga hygien till det allra nödvändigaste, vilket inte kan ha varit lagstiftarens avsikt.
9. *Allmänna ombudet för socialförsäkringen* bestrider bifall till överklagandet och anför bl.a. följande.
10. I rättspraxis har det ansetts att grundläggande behov ska vara högst basala behov. Även assistansreglernas grundläggande konstruktion talar för en restriktiv tolkning av begreppet. Det är därför endast basala hygienåtgärder som främst syftar till att bli ren som omfattas av begreppet personlig hygien.
11. Även om sminkning skulle omfattas av begreppet personlig hygien, krävs därutöver att hjälpbehovet kan uppfattas som mycket privat eller känsligt för den personliga integriteten för att rätt till assistans ska föreligga. Sminkning erbjuds på privata salonger och offentligt på stora varuhus. Det är inte heller ovanligt att sminkning också i övrigt sker i det offentliga rummet. Det är därför inte givet att sminkning är att anse som mycket privat eller känsligt för den personliga integriteten.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET**Frågan i målet**

12. Den inledande frågan i målet är om behov av hjälp med sminkning ingår i det grundläggande behovet personlig hygien. Om så är fallet krävs dessutom att hjälpbehovet är av mycket privat eller integritetskänslig karaktär för att rätt till assistansersättning ska föreligga.

Rättslig reglering m.m.

13. Av 51 kap. 2 och 3 §§ socialförsäkringsbalken framgår att en försäkrad som omfattas av personkretsen i 1 § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) kan få assistansersättning för kostnader för sådan personlig assistans som avses i 9 a § LSS. För detta krävs dock att behovet av personlig assistans för de grundläggande behoven i genomsnitt överstiger 20 timmar i veckan.
14. Med personlig assistans avses enligt 9 a § första stycket LSS ett personligt utformat stöd som ges av ett begränsat antal personer åt den som på grund av stora och varaktiga funktionshinder behöver hjälp med andning, sin personliga hygien, måltider, att klä av och på sig, att kommunicera med andra eller annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade (grundläggande behov). Av andra stycket följer att den som har behov av personlig assistans för sina grundläggande behov även har rätt till personlig assistans för andra personliga behov om behoven inte tillgodoses på annat sätt.
15. Att ett behov av hjälp utgör ett grundläggande behov är inte tillräckligt för att berättiga till insatsen personlig assistans. Det krävs därutöver att hjälpen är av tillräckligt kvalificerat slag, dvs. att den är av mycket privat eller integritetskänslig karaktär (RÅ 2009 ref. 57 och prop. 1992/93:159 s. 64 och 174 f.).

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

16. AA omfattas av personkretsen i 1 § LSS. Hon kan därmed få assistansersättning förutsatt att hon har ett behov av personlig assistans för sina grundläggande behov som i genomsnitt överstiger 20 timmar i veckan.
17. De grundläggande behoven anges uttömmande i 9 a § första stycket LSS. Det grundläggande behov som aktualiseras i målet är personlig hygien.
18. För att AA ska anses ha behov av personlig assistans för sina grundläggande behov i en omfattning som överstiger i genomsnitt 20 timmar i veckan, krävs att behov av hjälp med sminkning ryms inom det grundläggande behovet personlig hygien.
19. Vilken närmare innebörd begreppet personlig hygien har enligt 9 a § första stycket LSS har inte behandlats eller närmare kommenterats i förarbetena. Begreppet har således inte givits något specifikt innehåll i detta sammanhang.
20. Den normalspråkliga innebörden av begreppet hygien är att det avser åtgärder för avlägsnande av smuts och ohälsosamma ämnen från människans omgivning eller från människan själv (se t.ex. Svensk ordbok utgiven av Svenska Akademien).
21. Det finns inget uttalande i förarbetena som talar för att med begreppet personlig hygien har avsetts något annat än vad som utgör den normalspråkliga innebörden av begreppet, dvs. att hålla människokroppen ren från smuts och andra ohälsosamma ämnen.
22. Tvärtom talar vissa formuleringar i förarbetena för att det är just denna normalspråkliga innebörd av uttrycket som har avsetts. Således talas om behov av att ”klara sin hygien” (se t.ex. prop. 1992/93:159 s. 64 och bet. 1995/96:SoU15 s. 11)

DOM

Mål nr
1959-19

och att ”sköta sin hygien” (se t.ex. a. prop. s. 176). Att inte kunna sminka sig kan inte sägas innebära att man inte klarar eller kan sköta sin hygien.

23. Behov av hjälp med sminkning kan mot denna bakgrund inte anses innefattas i det grundläggande behovet personlig hygien.
24. Eftersom sminkning inte ingår i det grundläggande behovet personlig hygien uppgår AA behov av personlig assistans för de grundläggande behoven inte till i genomsnitt mer än 20 timmar i veckan. Hon har därför inte rätt till assistansersättning. Överklagandet ska därmed avslås.

I avgörandet har deltagit justitieråden Margit Knutsson, Erik Nymansson, Mahmut Baran, Kristina Svahn Starrsjö och Helena Rosén Andersson.

Föredragande har varit justitiesekreteraren Kristina Linderöth.